

Tusen ord för allt

Conny
Palmkvist

Tusen ord
för allt

TIDIGARE TITLAR AV CONNY PALMKVIST

Hej då, allihopa (Forum, 2005)
Två hus vid slutet av en väg (Forum, 2006)
Tusen ord för allt (Brombergs, 2009)
De flyende skyldiga (Arnold, 2011)
Låglandet (e-novell, Hoi, 2013)
Fyrvaktaren (e-novell, Hoi, 2013)
Håll inte tillbaka kärleken, William Holden
(Bucket List Books, 2014)

CONNY PALMKVIST, *Tusen ord för allt*

COPYRIGHT © Conny Palmkvist och Bucket List Books AB, 2015

OMSLAG Jonas Rahm

FÖRFATTARPORTRÄTT © Kristoffer Granath

SÄTTNING Ljungbergs sätter, Köping

TRYCK *Nørhaven, Danmark* 2015

ISBN 978-91-87969-06-5

Första upplagan, första tryckningen.

BUCKET LIST BOOKS AB

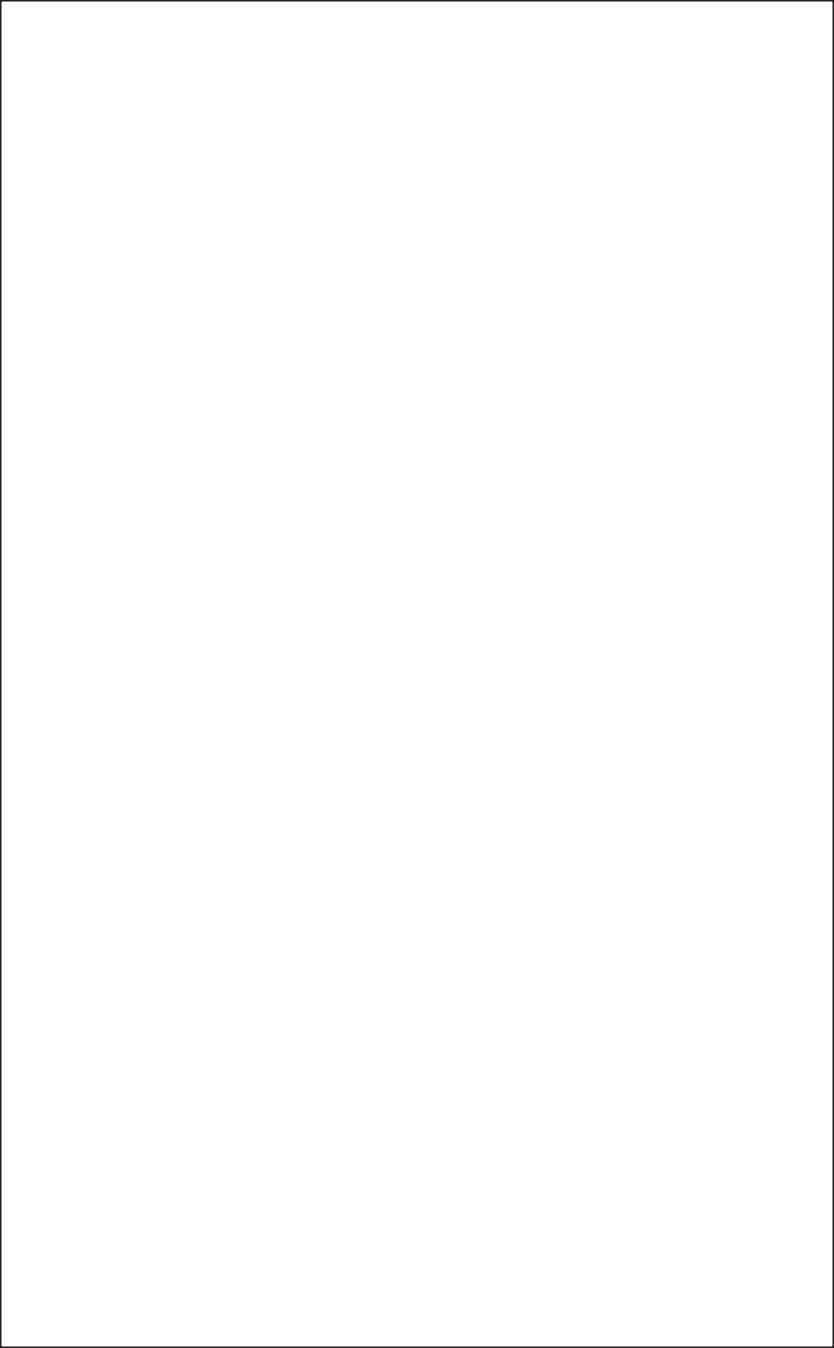
Hallandsgatan 40

118 57 Stockholm

info@bucketlistbooks.se

www.bucketlistbooks.se

Till Nils och Elsa

Mina händer

Vet du, Natasja, när jag steg upp i morse bad jag dig stanna hos mig och trots att du inte fanns där hörde jag hur du sa: »Johan, din gamle dumbom«, som om jag borde vetat bättre än att be dig om det omöjliga. Jag vände mig mot din tomma säng, oanvänd sedan månader. En övergiven möbel. Jag skakade på huvudet och höjde rösten. Jag sa: »Nej, lämna mig inte«, men det var nog att gå för långt, för då skrattade du högt och såg på mig på samma sätt som man betraktar ett trotsigt barn. Du sa: »Men Johan, livet har ett slut. Allting har ett slut.« Jag mumlade fram det enda svar som kom för mig, trots att jag visste hur fel det var. »Minns du inte Kamenka? *Minns* du inte?« Du skakade på huvudet, och sedan, efter viss tvekan, sa du åt mig att jag skulle skynda mig till Solbacken i stället för att prata så mycket strunt. Det var ungefär då bilden av dig började suddas ut i kanterna och snart var du upplöst i den tystnad jag vant mig vid att gå omkring i.

Jag slöt ögonen och stoppade händerna i byxfickorna. Fönstret stod på vid gavel och hade gjort så hela natten, en kall vårvind ilade genom rummet och fick min oknäppta

skjorta att fladdra till på samma sätt som din nattsärk brukade göra när du stod på balkongen. Kunde du någonsin sova här hemma hos mig, finna ro i mörkret? Jag vet inte.

Men jag är på väg till dig nu. Jag sitter i baksätet på en taxi och chauffören lyssnar på radio, en skränig morgonsändning. Till slut verkar han ändå tröttna och stänger av oljudet. Han ser inte åt mig, säger ingenting. Kanske har han redan glömt bort gamlingen där bak, och för all del, jag är inte mycket att bry sig om. Jag försöker inte göra mig märkvärdig och konversera om vädret och lokala fotbollsmatcher, min dåliga pension och världens obevekliga spiral mot undergång. Jag håller mun helt enkelt. Det blir enklare så.

Under djup tystnad passerar vi järnvägsövergången vid Pålsjö skog och försvinner in under grönskande bokträd, stammarna lutar sig likt knotiga jättar över bilen, men trots den vackra naturen är vi bara minuten senare förpassade till centrums höghus och sekelskiftesbyggnader. De nytvättade bussarna ilar mot ytterområdena, tågen går mot Malmö och Lund och i hamnen väntar fartygen på nästa lastning. Lyftkranarna vilar på rad med stelnade armar, stålgrå mot himlen. Fiskmåsarernas täta klungor högt där uppe. Jag ser stadsparkens övergivna män där de sover under uppfläta kartonger, deras yviga skägg. Har de namn allihop?

Öresunds vågskum kastas genom luften.

Fem minuter senare släpper taxin av mig och kör sedan vidare. Klockan är bara halv åtta och jag vet att det är för tidigt att hälsa på dig, men jag finner tröst i att vänta utanför tills jag ser andra besökare, ensamma och gamla, dyka upp för att korsa parkeringen med tungt sänkta huvuden i skam över att livet har besekrat dem. Men är det så, egentligen? Kanske

letar jag bundsförvanter att dela den här sista sorgen med, avslutet, och kanske är mitt mod alltför litet för att klara det ensam. Bara själva tanken på ett slut är för mycket att bära.

Jag stapplar fram över det vildvuxna gräset och slår mig ner på en liten bänk en bit från ingången, alltid samma bänk, och väl där sjunker jag in i skuggan från ett körsbärsträd, tusentals rosa blad ovanför mig, skälvande i brisen. De slog väl ut i veckan skulle jag tro, kanske i går.

Byggnaden framför mig är ingen vacker syn, stor och trött och sliten, en kvarleva från nittonhundrafemtioalet. Kanske ännu tidigare. Den ser skröplig ut även på håll och när jag nu sitter här får jag för mig att den skulle kunna tas för övergiven, ett museum utan innehåll. Innanför fönstren rör sig biträden och hukande patienter som otydliga silhuetter.

Tiden går. Solklotet stiger sakta framför mig. Jag håller händerna knäppta över käppens klyka, balanserar spetsen mot marken. När klockan slår halv tio är det fortfarande tomt på parkeringen. Jag drar mig upp på fötter och ställer mig vid den inglasade entrén och trycker på ringklockan. Koden till låset har jag glömt för länge sedan, kanske har jag aldrig kunnat den.

Jag blir insläppt av ett biträde jag inte träffat tidigare. Han granskar mig noga innan han vänder på klacken och försvinner med ett bäcken i handen.

Sa han något? Svor han? Hälsade?

En skarp lukt av rengöringsmedel slår emot mig när jag rundar hörnet och möter dagens verklighet. Överallt sitter de övergivna själarna, några av dem ett sekel gamla, askgrå med sneda ryggar och slutna ögon. Mumlande röster som återberättar historier utan början och slut. Ett fåtal är i trotsig rörelse, fumliga och kämpandes med rullatorn över den

slitna plastmattan. De går fram och tillbaka utan mål och mening, vägrar ge upp.

Så lite som skiljer oss åt, tänker jag, tiden är vår gemensamma broder och ändå är sanningen så självklar; när jag åker härifrån stannar de, förmultnar redan innan hädanfärden gjort dem fria.

Längre bort i korridoren blinkar ett trasigt lysrör. Jag passerar det öppna köket där en ung kvinna håller på att hålla över kaffe i en termos. Hon ser mig inte, skramlar med en kopp och ett fat, en tesked, och går sedan ut på innergården genom altandörren. Solen vräker sig mot stenplattorna under hennes fötter och jag fortsätter ensam i den smala korridoren, genom tystnaden.

Du sitter i din vilstol vid sidan om sängen och tittar förbryllat på mig där jag tvekar i dörröppningen och sedan skrattar du högt, ett kort och ljudligt skratt som ekar i rummet. Just när du skrattar blir de glittrande punkterna i dina ögon starkare och jag vill så gärna frysa ögonblicket, sjunka in i allt det som varit mellan oss. Jag nickar mot dig och dina axlar rullar under blusen, små rörelser som nästan får dig att lyfta ur stolen. Har du alltid skrattat med hela kroppen?

»Jag skyndade mig hit«, säger jag, medveten om att du inte har en aning om vårt inbillade samtal i morse, konversationen jag drömde mig till.

Du låter skrattet tona ut, säger: »Hej på dig«, men sedan tystnar du, och jag står tåligt kvar och väntar på att något ska hända, vad som helst. Du lutar dig framåt och viskar konspiratoriskt: »De har stulit mina äpplen.«

Du fnittrar som en ung flicka, ohejdat och gällt.

»Men känner du inte igen mig, Natasja?» säger jag och går in i rummet, ställer mig rakt framför dig. »Jag är här nu. Ser du mig?»

»Sommaräpplen är så fina.«

»Jag heter Johan«, säger jag och ser dig i ögonen. »Jag är din man. Vi har varit tillsammans i sextiotre år. Det är en lång tid. Vi är båda gamla.«

»Du heter Johan?»

»Ja, det gör jag. Minns du mig?»

»Vem sa du att du var?»

Jag sätter mig ner och du pratar på ett par minuter utan att bry dig om mig, men sedan kommer den längre tystnaden, som om all kraft runnit ur dig. Jag försöker hålla dig kvar i min verklighet, i den här aprilmorgonens tunna ljus, men du driver bort och jag är inte möjlig på platsen dit du går. Hur kan jag kliva in i ditt landskap, trädgårdarna du smyckat med mörker? Det kan jag inte.

Jag ser mig omkring i rummet för att distrahera mig själv och kanske hitta nya tankar i allt som händer, men jag blir lika besviken varje gång jag försöker överleva på det sättet; ytorna är dunkla, tycks alltid vara dunkla. Skuggorna är fastväxta i hörnen. Här finns inga riktiga blommor. Jag köpte plaststjälkar i grönt och brunt, sneda gula blad, jag vet inte vad den sorten kallas. Jag vet ingenting om blommor och jord och det som växer ur gräsmattor om sommaren.

På det lilla bordet vid sidan om sängen ligger ett öppnat paket näsdukar, ett par gamla damtidningar med glättiga omslag, men du läser dem inte längre. Du har börjat riva sönder sidorna, systematiskt, en remsa i sänder. Det roar dig hela dagarna, säger personalen. Att riva tidningar är nu medicin, lugnande.

Min blick fastnar på den röda sjalen som hänger över stolen vid skrivbordet, men som borde vara svept över dina axlar, över bröstet. Du älskade den sjalen. Var det inte så? Jag tror det. På väggen ovanför en liten byrå hänger bilder täckta av damm, gult solblekta. Jag minns när du köpte dem, hur de fick dig att gråta av lycka, eller om det var sorg. Du tyckte att husen på bilderna liknade gården där du växt upp. Vi talade inte mycket om det.

Jag har inte satt upp något fotografi av mig själv och jag skyller på att jag inte vet vilket jag ska välja, vad som passar sig. Och det kan ju kvitta nu; du vet inte vem som är vem på fotografierna, alla dessa människor du beundrade och såg upp till. Inte ens jag minns namnen på dem.

Jag reser mig upp och hämtar sjalen, sveper den genom luften på min väg tillbaka. Jag tvekar vid stolen. Det gör så ont när jag ska sätta mig.

Jag försöker förstå vad det är du tittar på, men jag kan inte se något särskilt där du fäst blicken, ditt halvstirrande. Kanske rör det sig om en fläck på väggen som inte syns ur min vinkel. Jag har märkt att du kan sitta och stirra på tomheten i timmar. Tomheten är intressantare än jag, ljudligare tycks det. Det är den delen av dig som jag inte kan förstå längre.

Du gungar lätt med huvudet, lutar snett åt vänster i stolen. Mjuk i kroppen. Personalen har bullat upp med kuddar bakom din rygg, men det hjälper inte mycket, och det är väl så det är med en gammal kropp; vill den falla, så faller den, oavsett kuddar.

»Ska du vila nu, Natasja?«

Jag lämnar en stunds tystnad efter varje mening för att ge dig chansen att svara mig eller bara reagera med ett höjt ögonbryn. Och jag sitter kvar, tålmodigt och förväntansfullt,

intill löjlighetens gräns. Ibland glömmer jag mig och pratar på, babblar för mig själv. Kanske finns du någonstans, bakom den glansiga hinna som lagt sig över dina ögon.

Sist vi sågs var du mer talför, men du var också tröttsamt förvirrad och det skrämde mig mer än vanligt. Den gången sjöng en vacker fågel korthuggna strofer utanför det öppna fönstret och det var fint väder, men inget av det där brydde du dig om. Du begrundade en frökapsel, eller något liknande, som hade fastnat på min jacka och det tog hela din uppmärksamhet i anspråk. Tiden gick, jag lyssnade på dina spridda meningar.

Den gången sa du: »Nikolaj, är det du? Är det du som har kommit?»

Jag slöt ögonen och klappade din kind, som vanligt.

Jag sa: »Nej, det är bara jag, Johan, din man«, och när jag sa det kände jag mig främmande och sorglig och ensam.

När jag kom hem grät jag hejdlöst, värre än någonsin.

Jag rättar till din sjal igen. Du hostar lätt när jag rör vid dig. Dina glasögon halkar ständigt ner över näsan, men du bryr dig inte om det, kanske märker du det inte ens.

Jag pratar om allt, fyller upp tomrummet mellan oss med historier ur det förflutna och om framtiden, meningslösheter. Jag säger: »Jag funderar på att skaffa mig en mikrovågsugn.« Du tycks inte vara intresserad av vare sig det eller något annat jag får ur mig, ditt ansikte är slappt och munnen stängd, ett smalt streck under din spetsiga näsa.

Du reagerar över huvud taget inte förrän senare, när jag börjar bli hes och rösten inte orkar längre, när jag tystnar; först då flyttar du blicken från de små revorna i tapeten till mig och mitt trötta ansikte, som om du undrar varför den gnälliga gamla gubben gett upp. Vad som fick tyst på mig.

Ännu ett tåg passerar bakom kullarna.

Du säger inget mer.

Jag har bara vad du gav mig när jag kom in i rummet och jag hänger upp hela mitt liv på de där första minuterna när vi möts och du tjattrar på som om vi var två människor, vilka som helst. Ett par bekanta på besök hos varandra. Jag tycker så mycket om din röst just då. Men tystnaden sedan.

Dörren öppnas och ett av de många biträdena kommer in i rummet. Jag försöker hitta något som avslöjar henne, avsikterna och tankarna, det svåra hon gömmer inom sig, om hon föraktar oss där vi sitter som skröpliga höljen. Jag vill veta vad hon tänker när hon ser på oss och jag undrar om jag kan upptäcka sorg i hennes ansikte, en förändring som skvallrar om att hon betraktar oss som människor med värde? Bryr hon sig om oss?

Jag känner inte igen henne, men jag lägger märke till att hon tar korta steg, nästan ljudlösa, som om hon är rädd att störa oss. Hon ser trevlig ut, mörka drag, korpsvart rufsigt hår som är uppklippt, som ett skatbo. Hon kan inte vara mer än kanske fyrtio, högst fyrtiofem. Det är så många flickor som springer här inne, men den här, jag ser det nu, hon vet sitt jobb och går rakt fram till dig och smeker dig på kinden med sina små knogar, med utsidan av handen.

»Jag är nästan åttiosju år gammal«, säger jag. »Jag och Natasja har varit tillsammans i sextiotre år. Det är en lång tid.« Och sedan hostar jag i min grova hand, som en markering att det var mina ord och nu är de slut, tyvärr. Vad ska jag göra åt saken? Allt av värde är sagt.

Kvinnan nickar, nästan omärkligt, men hon svarar inte. Hon går längre in i rummet och tittar på något utanför fönstret som jag inte kan se. Den vita rocken fladdrar när hon läm-

nar rummet för att hämta den nötta träbrickan med fika i köket. Är vi hennes lott i dag? När hon kommer tillbaka håller hon upp kaffe till oss, tre sockerbitar till mig och inga till dig, men du får lite mjölk, för det tycker du om.

»Jag önskar att du skulle säga något«, viskar jag, ser din flackande blick.

Biträdet står kvar. »Jag förstår att det är svårt.«

»Vi är så glada att vi får vara här«, säger jag och fumlar med koppen. »Så, drick nu kaffet är du snäll.«

»Du vill inte att jag ska hjälpa dig?« Biträdet sträcker sig fram mot oss, men jag skakar på huvudet, håller kvar koppen mot dina läppar.

»Nej, tack«, säger jag. »Det ska gå bra.«

Hon tar ett steg bakåt, ler försiktigt.

»Du får ursäkta mig. Jag tänkte mig visst inte för. Här stövlrar jag in, men glömmer helt bort att presentera mig.« Hon sträcker fram handen. »Förlåt mig, förlåt. Jag heter Helena.«

Jag nickar urskuldande mot mina upptagna händer där de darrar med sina göromål.

»Hon heter Helena«, säger jag, låter dig sörpla kaffet utan att låtsas om min dåliga rygg, hur den spänner. »Nu talar jag om för Helena att hon ska komma ihåg att sätta på dig din sjal varje dag.«

Jag pekar på sjalen som hänger om dina axlar.

»Självklart«, säger Helena. »Jag ska säga till de andra.«

Hon flyttar sig och en liten dubbelhaka ger sig till känna när hon slår sig ner på den låga pallen vid fönstret. Det är sen eftermiddag nu, och ljuset får hennes hår att se nästan rödaktigt ut, ljusare. Jag vet inte var jag fick svart ifrån, men kanske var det något längre in i rummet, vid din stol och säng, ett

dunkelt sken, som förvrängde färgen på hennes otyglade lockar.

En halvtimma passerar, och en till, det blir lättare att prata. Helena stannar längre än jag trott och jag skäms över tanken, men jag undrar om hon inte har något annat att göra; om hon kanske försummar andra gamlingar som behöver hennes hjälp. Vi har ju ändå varandra, du och jag.

Förvånad inser jag sedan att vi skrattat en lång stund tillsammans, jag och Helena, innan hon till slut försvinner för andra göromål. Jag vänder mig mot fönstret och upptäcker att också den här dagen mörknar.

Allt är skymning, dåsigare.

»Hör du mig?»

Du svarar inte och ögonlocken darrar till, kanske drömer du om något och vill inte bli störd. Ett visslande läte undslipper dig när du andas över krökta läppar, fnasigt torra. Jag rör vid din hand och sedan smeker jag det vita håret som fallit ner i din panna; håret som jag har strukit ur dina ögon minst tusen gånger de senaste månaderna. Kan du inte bara se mig i ögonen och sluta upp med att försvinna? Hålla min hand och vänta på att jag ska hinna ifatt dig?

Utan dig är jag så förtvivlat ensam och så ensam vill jag aldrig vara, aldrig någonsin, och just som jag tänker den tanken rullar taxin in på parkeringen och tutar tre korta signaler.

Det är dags för mig att gå, och jag går, ser dig sova tungt.

Varje avsked är ett sista.

Sent i går natt såg jag en film på teve, och det gör jag inte så ofta, men det händer att jag somnar och vaknar till i min fåtölj långt in i gryningen och blir sittande med vad som helst

framför mig. Just den här filmen handlade om en man som hade förlorat hela sin familj och nu ursinnigt köpslog med gudarna om deras nåd. Han trängde sig in i dödsriket, kastade sig ner i efterlivets världar. Jag är inte säker, men kanske var det Hades han ställdes inför, denna oberäkneliga domare, dödens apostel, men det kan också ha varit Osiris, den förlorade, skiljelinjen mellan syndarnas Ammit och godhetens Aaru. Var det kanske så att filmens själar, mannens familj, vägdes mot sanningens fjäder och förkastades, eller upphöjdes? Hade de gjort ont eller gott och dömdes därefter?

Kanske spelar det ingen roll, egentligen. Jag hann inte tänka mycket där jag satt och höll andan framför teven. Färgerna var skira, hastiga penseldrag, inte olikt en tavla av Monet, och jag blev djupt gripen när den sörjande mannen jagade genom underjordens faror för att återse människorna han tvingats överge. Det fick mig att gråta besinningslöst för jag insåg att jag är den mannen långa stunder varje natt. Hans ord var mina och när han talade hörde jag mig själv. *Bara en gång till, låt mig få se dem en gång till.*

Jag svalde och satt kvar med ett hårt grepp om armstöden.
Darrande, tröstlös.

Och jag vet inte om du fanns där när jag såg filmen, som det spöke jag gärna omger mig med, men jag tror att det var då, just när filmen tog slut, som jag hörde ett svagt mummel från sovrummets mörker. Raspanet från pennan du brukade skriva med när du inte kunde sova. Jo, kanske satt jag där i fåtöljen när filmen var slut och ropade efter dig. »Vad skriver du i natt?»

I så fall svarade du nog lite besvärat. »En dikt till dig, Johan.»

Det gick en minut och sedan reste du dig från stolen. Jag

fick för mig att du stod i dörröppningen med den svarta boken i din hand. Du harklade dig och sa, något besvärat: »Jag är inte klar, men första meningen ... ja.«

Jag nickade till svar. Du såg ner på sidan, begrundade den.

Du sa: »*Jag kan inte finnas utan dig.*«

Jag vet inte vad jag hade förväntat mig, men just de orden förstummade mig. Jag släckte golvlampan och såg min bleka spegelbild i teveapparaten, hur jag slickade min överläpp och kämpade mot tårarna. Mina ord när jag viskade rakt ut i luften. »Det var en vacker inledning.« Jag väntade på att du skulle säga något mer, men det kom inget, allt som hördes var ett envist molande surr från bildröret. Och kanske var jag galen, men det var en fin tanke att du satt där och skrev precis som förr. Som om ingenting hade förändrats, trots att allting har förändrats och är på väg att ta slut omkring oss.